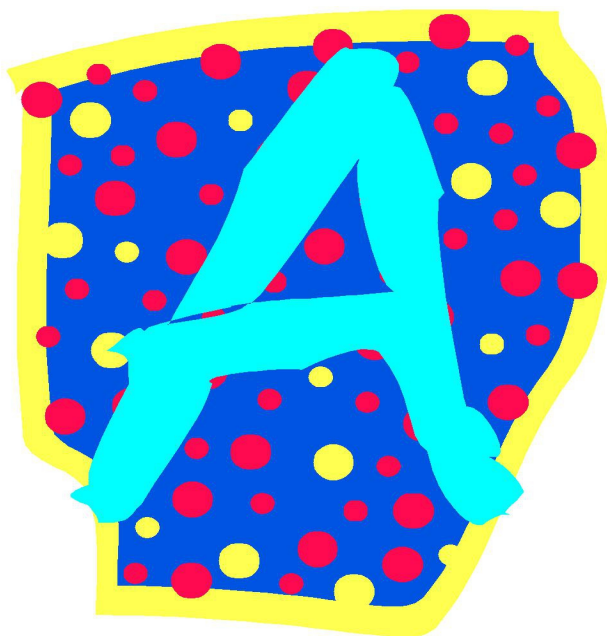

Poradnik dla rodziców
dzieci ze specyficznymi trudnościami
w nauce czytania i pisania.

Opracowały:

mgr Joanna Serafin

mgr Joanna Obruśnik

Wprowadzenie

Specyficzne trudności w czytaniu i pisaniu najczęściej określane jako **dysleksja rozwojowa** rozpoznaje się u dzieci, które pomimo dobrej sprawności intelektualnej (często powyżej przeciętnej lub wysokiej), posiadanej wiedzy i umiejętności rozwiązywania problemów oraz motywacji do nauki, mają problemy z uczeniem się czytania i pisania.

Przyczyną **dysleksji** są zaburzenia funkcji językowych, percepcyjno- motorycznych (sposobu słuchowego, wzrokowego, motoryki) i ich współdziałania oraz uwagi, pamięci (wzrokowej, słuchowej, ruchowej), lateralizacji (braku dominacji ręki i oka), orientacji w przestrzeni.

Uwarunkowania tych zaburzeń są wielorakie. Wskazuje się na dziedziczność, mikrouszkodzenia centralnego układu nerwowego z okresu ciąży lub porodu i w pierwszych miesiącach życia, niedojrzałość systemu nerwowego, zaburzenia hormonalne (nadprodukcja testosteronu u chłopców).

Kompleksowa pomoc dzieciom i młodzieży z dysleksją wymaga współpracy wielu specjalistów – psychologa, pedagoga, logopedy, lekarza. Nie sposób jednak przecenić wkładu rodziców, bez których systematycznej pracy nawet najlepiej prowadzone zajęcia przez specjalistów nie przyniosą pożądanych efektów.

W jaki więc sposób mogę pomóc mojemu dziecku? To najczęstsze pytanie jakie zadają rodzice dzieci, u których stwierdzono **dysleksję rozwojową**, czyli specyficzne trudności w czytaniu i pisaniu.

Z myślą o Was rodzice opracowałyśmy ten krótki przewodnik, który mamy nadzieję ułatwi Wam pracę z dzieckiem i pomoże zminimalizować lub pokonać trudności z jakimi boryka się ono boryka, aby opanować poprawne czytanie i pisanie. Zanim jednak przystąpicie do pracy z dzieckiem warto zapamiętać kilka rad.

Dekalog dla rodziców dzieci dyslektycznych

NIE – „nie czyń drugiemu co tobie niemiłe”.

- Nie traktuj dziecka jak chorego, kalekiego, niezdolnego, złego lub leniwego.
- Nie karz, nie wyśmiewaj dziecka w nadziei, że zmobilizuje je to do pracy.
- Nie łódź się, że dziecko „samo z tego wyrośnie”, „weźmie się w garść”, „przysiądzie fałdów” lub, że ktoś je z tego „wyleczy”.
- Nie spodziewaj się, że kłopoty dziecka pozbawionego specjalistycznej pomocy ograniczą się do czytania i pisania i skończą się w młodszych klasach szkoły podstawowej.
- Nie ograniczaj dziecku zajęć pozalekcyjnych, aby miało więcej czasu na naukę ale nie zwalnij go z systematycznych ćwiczeń.

TAK – „strzeżonego Pan Bóg strzeże”

- Staraj się zrozumieć swoje dziecko, jego potrzeby, możliwości i ograniczenia, aby zapobiec trudnościom szkolnym.
- Spróbuj jak najwcześniej zaobserwować trudności dziecka: na czym polegają i co jest ich przyczyną. Skonsultuj się ze specjalistą (psychologiem, pedagogiem, logopedą).
- Bądź życzliwym, pogodnym, cierpliwym przewodnikiem i towarzyszem w jego kłopotach szkolnych.
- Chwal i nagradzaj dziecko nie tyle za efekty pracy, ile za włożony wysiłek. Spraw, aby praca z dzieckiem była przyjemna dla was obojga.
- Aby jak najwcześniej pomóc dziecku:
 - zaobserwuj w codziennej pracy z dzieckiem, co najskuteczniej mu pomaga,
 - korzystaj z odpowiedniej literatury i fachowej pomocy nauczyciela- terapeuty (w formie terapii indywidualnej i grupowej),
 - bądź w stałym kontakcie z nauczycielami i pedagogiem szkolnym.

ĆWICZENIA W PISANIU

Ćwiczenia w pisaniu powinny być prowadzone systematycznie, najlepiej codziennie, według określonego schematu i przyjętej z dzieckiem umowy. Poniżej przedstawimy przykładowe schematy postępowania.

1. Pisanie z pamięci.

Ćwiczenia w pisaniu z pamięci stosujemy, gdy dziecko opanowało już umiejętność zapisywania i odczytywania wyrazów. Przebiegać one powinny w następującej kolejności:

1. Dziecko odczytuje zdanie wybrane do pisania (podpis pod obrazkiem, krótkie zdanie z elementarza).
2. Liczy na palcach wyrazy w nim zawarte wymawiając je głośno.
3. Spoglądając na wzór, układa całe zdanie z liter ruchomego alfabetu.
4. Każdy wyraz dzieli na litery, wymawiając odpowiednie głoski i biorąc każdą literę do ręki. Stuka ołówkiem o stolik tyle razy ile jest liter w wyrazie.
5. Składa zdanie z powrotem i odczytuje je jeszcze raz.
6. Każdy wyraz dzieli na sylaby, a następnie wyklaskuje liczbę sylab w wyrazie.
7. Zasłania zdanie kartką papieru i pisze w zeszytach, dyktując sobie półgłosem.
8. Porównuje z tekstem i poprawia ewentualne błędy. Dorosły kontroluje poprawność.

Jednorazowa dawka pisania z pamięci nie powinna przekraczać 2-3 zdań. W miarę uzyskiwania efektów odchodzimy stopniowo od początkowych etapów (np. układania z ruchomego alfabetu).

2. Pisanie ze słuchu.

Ćwiczenia w pisaniu ze słuchu stosujemy, gdy dziecko umie już poprawnie pisać z pamięci:

1. Dorosły czyta dziecku głośno całe dyktando (3-4 potem więcej zdań) i sprawdza, czy dziecko zrozumiało treść.
2. Czyta pierwsze zdanie, dziecko powtarza i liczy wyrazy (na początku nie powinno być więcej niż 3-4 wyrazy).
3. Trudniejsze wyrazy dziecko układa z ruchomego alfabetu albo (starsze) wyszukuje w słowniku.
4. Prowadzący powtórnie czyta całe zdanie, a potem zasłania ułożony trudny wyraz lub zamyka słowniczek.
5. Dziecko zapisuje całe zdanie, a mama sprawdza, czy napisało dobrze i poleca poprawić błędy (dziecko pisze ołówkiem). Pamiętajmy o tym, że dyktując trzeba wyraźnie wymawiać każdy wyraz, aby dziecko mogło usłyszeć wszystkie głoski w każdym wyrazie.

3. Dyktando w 10 punktach z komentarzem.

Podstawowym założeniem tej techniki jest przeświadczenie o możliwości utrwalenia zasad pisowni i wytworzenia pełnej świadomości ortograficznej przez przekształcenie się nawyku „głośnego myślenia” w nawyk cichego przypominania ich sobie podczas pisania. Kolejnym zadaniem ćwiczenia jest wytworzenie nawyku dokładnego sprawdzania i poprawiania każdej

pracy pisemnej po jej napisaniu. Dziecko ma prawo popełniać błędy, ale nie ma prawa pozostawić je bez poprawy.

1. Umów się z dzieckiem , że codziennie będziecie robić dyktando obejmujące 3 zdania. Wymyślcie wspólnie nagrodę po każdym tygodniu pracy.
2. Zaznacz w książce dziecka 3 zdania i przeczytaj na głos pierwsze zdanie.
3. Dziecko powtarza zdanie i omawia pisownię każdego wyrazu.
4. Dziecko zapisuje zdanie (podobnie postępujemy z następnymi zdaniami).
5. Dziecko samodzielnie sprawdza cały napisany tekst.
6. Dorosły sprawdza tekst. Jeśli znajdzie błędy podaje ich liczbę.
7. Dziecko ponownie sprawdza tekst z pomocą słownika ortograficznego.
8. Dorosły sprawdza poprawiony tekst. Jeżeli nadal są błędy, wskazuje tekst- wzór, z którego dyktował zdania.
9. Dziecko porównuje tekst ze wzorem i ostatecznie poprawia błędy.
10. Dziecko opracowuje błędnie napisane wyrazy (np. podaje zasady pisowni, wyrazy pokrewne, odmienia wyrazy przez przypadki, wymienia na inne formy).

4. Ćwiczenia samokontroli

I. Etap

Powtórzenie i utrwalenie zasad poprawnej pisowni poprzez nauczenie się reguł oraz wykonanie zaleconych ćwiczeń.

II. Etap

Ćwiczenie samokontroli

Rodzic znaczy ołówkiem w zeszyte szkolnym wyrazy z błędami (nie poprawia błędów). Uczeń sprawdza pisownię tych wyrazów w słowniczku ortograficznym oraz sam poprawia błędy ortograficzne przy pomocy korektora, a następnie wpisuje poprawione wyrazy do osobnego zeszytu- prywatnego słownika trudnych wyrazów, w którym utrwała się poprawny wzorzec wykonując ćwiczenia typu: uzasadnienie według zasady, wypisanie wyrazów pokrewnych, wielokrotne pisanie poprawnej formy, układanie zdań itp.

Ćwiczenia pamięci wzrokowej

Na harmonijce uczeń wpisuje 5 kolejnych wyrazów z listy błędów i zaznacza flamastrem miejsca, w których popełnił błąd. Przez 5 kolejnych dni przygląda się kolejno każdemu wyrazowi z harmonijki, próbując jakby sfotografować go wzrokiem, a następnie z pamięci wpisuje te wyrazy do zeszytu. Sprawdza czy nie zrobił błędu, jeśli tak natychmiast poprawia. Przy każdym wyrazie w harmonijce stawia + albo - , w zależności od tego, czy wyraz został prawidłowo zapisany w zeszyte. Po 5 dniach, przy każdym wyrazie w harmonijce powinno się znaleźć 5 plusów- wtedy wyraz jest utrwalony. Jeśli jest choć jeden minus wyraz zostaje wpisany na następną harmonijkę.

Ćwiczenia pamięci ruchowej

Na osobnych karteczkach uczeń pisze kolejny wyraz z listy błędów kilkanaście razy. Jest to próba ćwiczenia automatyzmu ręki w poprawnym pisaniu wyrazów.

III. Etap

Sprawdzanie każdej pracy od końca (wyraz po wyrazie). Ma na celu spostrzeżenie przez ucznia każdego wyrazu w oderwaniu od treści co zwiększa możliwość zauważenia i poprawienia błędu.

5. Tygodniowe ćwiczenia poprawnej pisowni- samodzielna praca starszych uczniów.

I. Przygotowanie.

1. Załóż zeszyt do ćwiczeń ortograficznych.
2. Powtórz i utwórz zasady poprawnej pisowni.
3. Na końcu zeszytu załóż „słowniczek trudnych wyrazów”.

II. Pisanie z pamięci co dzień.

1. Przeczytaj uważnie wybrany przez siebie lub nauczyciela fragment tekstu (ok. 5 zdań)
2. Przeczytaj pierwsze zdanie zapamiętując tekst i pisownię wyrazów; uzasadnij pisownię trudnych wyrazów.
3. Powiedz tekst z pamięci.
4. Przeczytaj powtórnie zdanie sprawdzając, czy dobrze zapamiętałeś.
5. Napisz tekst z pamięci.
6. Sprawdź zapis nanieś poprawki.
7. Porównaj zapis ze zdaniem wzorcowym i nanieś poprawki.
8. Zakryj zdanie wzorcowe i napisane.
9. Napisz powtórnie to zdanie.
10. Sprawdź zapis.

III. Poprawa błędów.

1. Wypisz wyrazy, w których popełniłeś błędy i uzasadnij poprawną pisownię.
2. Wyrazy te zastosuj w krzyżówce, ułóż z nimi zdania, utwórz rodzinę wyrazów pokrewnych, wykonaj inne ćwiczenie utrwalające pisownię.
3. Wpisz je do słownika trudnych wyrazów.

IV. Sprawdzian – co tydzień.

4. Pracuj codziennie, zapisując datę przy wykonanych ćwiczeniach.
5. Po tygodniu ćwiczeń poproś kogoś, aby podyktował ci zdania, które codziennie pisałeś.
6. Sprawdź, o ile błędów mniej zrobiłeś niż poprzednio i popraw je.

Po każdym tygodniu ćwiczeń pokaż zeszyt nauczycielowi.

6. Tworzymy listy wyrazów trudnych.

Listy wyrazów trudnych tworzone są systematycznie w trakcie ćwiczeń w pisaniu. Wyrazy trudne to te, których pisowni nie można uzasadnić. Trzeba je opanować pamięciowo. Proponujemy utworzenie listy wyrazów z „ó”, „rz”, „ż”, „h” .

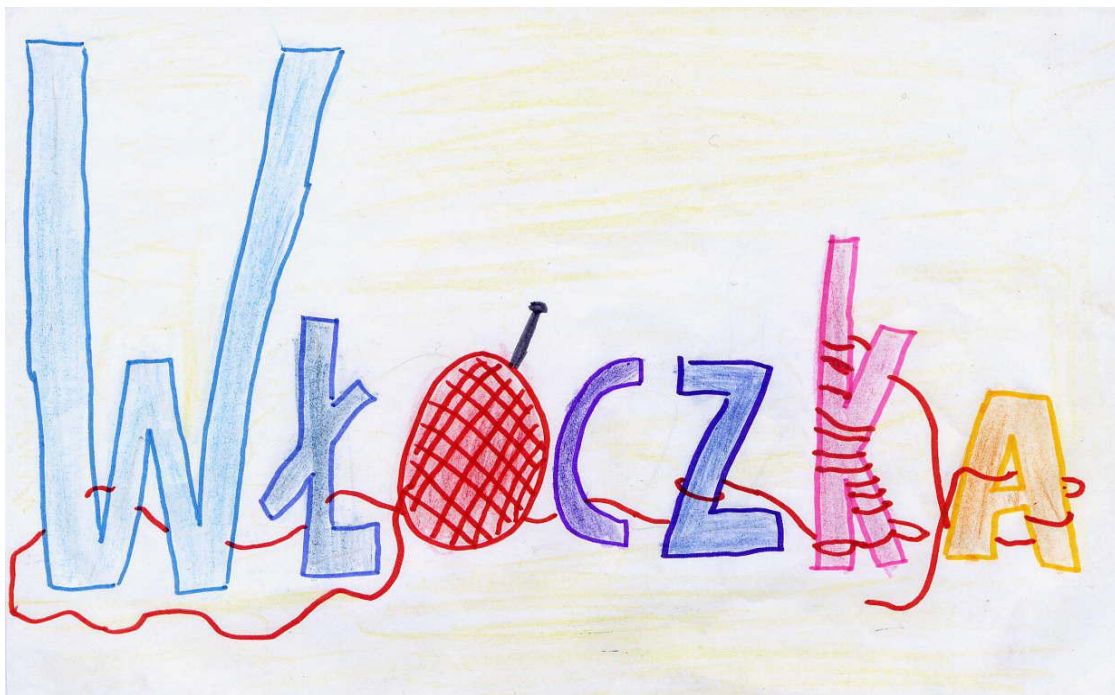
Jeżeli dziecko nie będzie mogło uzasadnić pisowni danego wyrazu zasadą ortograficzną, oznacza to, że wyraz ten powinien znaleźć się na liście trudnych wyrazów.

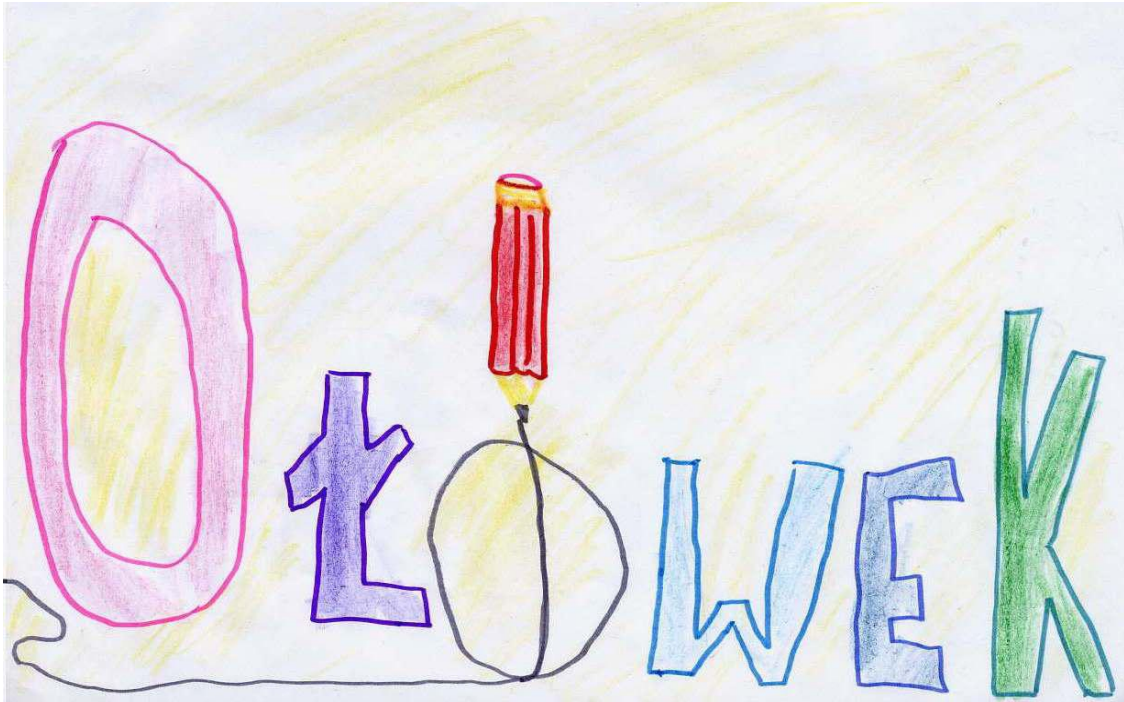
Listy powinny wisieć w miejscu pracy dziecka tak, by mogło z nich korzystać w trakcie pisania. Wyrazy na liście to te, które należy zapamiętać. Rysowanie wyrazów pomaga w ich zapamiętaniu (ilustrowany słowniczek ortograficzny).

7. Tworzymy własny ilustrowany słowniczek ortograficzny.

Własny ilustrowany słownik ortograficzny jest to ciekawa forma pozwalająca utrwalić dziecku prawidłową pisownię wyrazów. Oparta jest o dziecięce skojarzenia i wyobrażenia obrazowe.

Poniżej przedstawiamy kilka przykładów i życzymy dobrej zabawy.

ĆWICZENIA W CZYTANIU

Ćwiczenia w czytaniu powinny być prowadzone codziennie około 30 minut. nie wolno przyspieszać tempa czytania dziecka. Podczas czytania dziecko powinno posługiwać się wskazówką, którą dokładnie eksponuje cały wers. Dla niektórych dzieci można wykorzystać czytanie z przysłoną, które polega na przysłonięciu dwoma kartkami tekstu tak, by odsłonięta była jedynie ta sekwencja, którą czyta dziecko.

1. Czytanie we dwoje.

Czytanie „we dwoje” przeprowadzamy wtedy, gdy nasze dziecko ma znaczne trudności, np. czyta po literze, nie potrafi literek złożyć. Czytamy powoli, ale tak, aby nie dzielić wyrazów lecz starać się odczytać je w całości. Można przy tym wyraz „rozciągnąć” tak, jakby się śpiewało. Zaczynamy od prostych tekstów pisanych dużym drukiem. W miarę poprawy, głos dorosłego będzie stopniowo zanikał, a rozciąganie ulegało skróceniu. Czytanie takie nie powinno przekraczać 10 minut

2. Czytanie sposobem kombinowanym.

Dziecko czyta głośno pod kontrolą dorosłego (np. 10 minut). Zmęczone dalszą część czyta po cichu, a następnie opowiada przeczytaną treść. Jeśli opowiada niedokładnie, pomagamy pytaniami. Jeśli z powiadania wynika, że nie rozumie treści, polecamy mu ponownie przeczytać tekst. Pamiętajmy o tym, że po każdym czytaniu dziecko ma powiedzieć to, co przeczytało.

3. Książka mówiona.

„Książki mówione to taśmy magnetofonowe lub płytki z nagraniami lektur szkolnych, które służą dzieciom w przyspieszeniu procesu czytania lektur. Można je wypożyczać w bibliotekach dla osób niepełnosprawnych (niewidomych), bibliotekach pedagogicznych, w dużych bibliotekach publicznych. Jeżeli rodzice dysponują książką mówioną, wówczas dziecko kontynuuje czytanie reszty rozdziału z użyciem nagrania:

- słuchanie tekstu z jednoczesnym czytaniem – ok. 2str.
- słuchanie tekstu bez czytania – ok.5str.
- streszczenie przeczytanego tekstu i powtórka cyklu.